

SMEEROLIE van de economie

De staat zou jaarlijks 24 miljard euro mislopen door zwart werk.

Een enorm bedrag, maar belastingfraude is lastig aan te pakken. „Zwartwerken is in Nederland niet zo'n groot probleem.”

door **Joost de Poel**
illustratie **Erna van Eerdewijk**

Waar vallen nog miljarden bijeen te schrapen? Dat is de vraag waarover de onderhandelaars van de gedoogcoalitie in het Catshuis nu dagelijks hun hoofd breken. Op papier ligt het antwoord voor het oprapen. Nederlanders verdienen volgens onderzoek jaarlijks bijna 60 miljard euro zwart. Daarmee wordt voor 24 miljard aan belastingen en premies ontdoken.

Als de fiscus hier greep op zou krijgen, zouden alle begrotingsproblemen zijn opgelost en zou de coalitie lachend het Catshuis kunnen verlaten, zo luidt de redenering. Alle reden dus om een paar duizend extra inspecteurs aan te stellen. Een investering die zich snel terugverdient. Maar zo simpel steekt de economie – of die nu wit of zwart is – niet in

elkaar. „Je kunt proberen zwartwerken nog beter aan te pakken, maar daarmee verdienen je echt niet genoeg miljarden terug om niet te hoeven bezuinigen”, helpt econoom Piet Renooy, die al sinds 1986 onderzoek doet naar zwartwerk, de optimisten uit hun droom. Volgens cijfers van de Oostenrijkse hoogleraar Schneider is 9,5 procent van de Nederlandse economie ‘zwart’. De fraude daalt gestaag. Toch neemt Renooy die cijfers met een korrel zout. Of beter: met een hele zoutberg. „De modellen die hij gebruikt zijn een beetje abracadabra.” Maar dat Nederland in het overzicht zo'n beetje het braafste jongetje van de klas is, kan Renooy alleen maar beamen. „Als je ons vergelijkt met zuidelijke landen in Europa, is het maar een schijntje wat de Belastingdienst hier misloopt. In Zuid-Europa is er een natuurlijk gevoel om geen belasting te betalen. Er is daar heel weinig vertrouwen in de overheid. In Nederland zijn mensen er echt wel van overtuigd dat ze

belasting moeten betalen, omdat ze zien wat ze ervoor terugkrijgen van de overheid. Maar als de overheid nu te hard bezuinigt, kun je het zwartwerken juist stimuleren. Als er te veel zekerheden door overheden worden afgebroken, denken mensen mogelijk: dan regel ik het zelf wel.” Als de politiek in Nederland om de zoveel tijd rept over een strengere aanpak van zwartwerken, centreert de discussie zich vaak op de ‘kleine kruimelaars’ die werk weggapen voor hun witwerkende

‘Als je echt miljarden wil verdienen, moet je de grote jongens aanpakken’

collega's. Onterecht, vindt Renooy. „Als je echt miljarden wil verdienen, moet je de grote jongens aanpakken, de grote belastingfraude. Of pak sectoren aan waarin mensen worden uitgebuit. De kleine man die af en toe een klusje zwart doet extra aanpakken is ook niet verstandig. Want dat is toch regelmatig degene die die 100 euro extra die hij zwart verdient, goed kan gebruiken om rond te komen. En dat geld geeft hij ook weer uit in de reguliere economie. Zwartwerken kan soms de smeerolie van de economie zijn.” Niet dat Renooy zwartwerken goed praat. Integendeel. Het blijft in sommige sectoren broodroof, maar het probleem moet in Nederland niet worden overdreven, wil Renooy maar zeggen. Het wordt pas problematisch, ook voor Nederland, als andere EU-landen hun financiën niet op orde hebben, met buitenlands geld overeind moeten worden gehouden, terwijl de eigen bevolking wereldkampioen belasting ontduiken is. „Als in die lan-

den meer belasting zou worden betaald, wordt hun schuld behapbaar. De huidige crisis vraagt om een fiscale coördinatie op Europees niveau.” Regioplan, waar Renooy werkzaam is, onderzocht voor de Europese Commissie de haalbaarheid van een Europees netwerk voor samenwerking, kennisontwikkeling en voorlichting op het terrein van zwart werk. „In Nederland wordt al best goed gecontroleerd. Vaak gaat het om integrale controles door meerdere inspecties tegelijk. Dan wordt er in de horeca of in de bouw gecontroleerd op zwart werk, maar ook op uitbuiting, op veiligheidsvoorschriften.” Hoe hard je het probleem ook aanpakt: zwart werk is een blijvertje. Een deel van het werk zal nooit wit worden, verzekert Renooy. Omdat ontduiken aantrekkelijk zal blijven, maar soms ook omdat er geen afdoende ‘wit’ aanbod is. „Als jij alleen je schoorsteenmantel wil laten stoken, dan komt daar vaak geen bedrijf voor opdagen.”